

О.В. Бабире

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ЯК АРГУМЕНТАТИВНІ ПРИЙОМИ В АНГЛОМОВНОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

(на матеріалі документальних фільмів)

Стаття присвячена вивченню функціонування і реалізації стилістичних засобів, які використовуються в англomовному медійному екологічному дискурсі (документальних фільмах) для моделювання образу природи і підвищення ефективності впливу медійного продукту на цільову аудиторію. Стилiстичні засоби розглядаються і класифікуються на рівні парадигматики та синтагматики.

Ключові слова: *медійний екологічний дискурс, стилістичний засіб, парадигматика, синтагматика, метафора.*

Статья посвящена изучению функционирования и реализации стилистических средств, используемых в англоязычном медийном экологическом дискурсе (документальных фильмах) для моделирования образа природы и повышения эффективности воздействия медийного продукта на целевую аудиторию. Стилистические приемы рассматриваются и классифицируются на уровне парадигматики и синтагматики.

Ключевые слова: *медийный экологический дискурс, стилистические приемы, парадигматика, синтагматика, метафора.*

The article is dedicated to studying of functioning and realization of some stylistic devices which are used in English media ecological discourse (documentary films) and aimed at modeling of the nature image and the rise of media product influence. The stylistic devices are regarded and classified according at the levels of paradigmatics and syntagmatics.

Key words: *media ecological discourse, stylistic devices, paradigmatics, syntagmatics, metaphor.*

В останні десятиліття екологія і тема захисту навколишнього середовища набувають все більшого резонансу, стають все більш значимою складовою життя сучасної світової спільноти. Екологічна проблематика проникає в комунікативну діяльність соціуму і здійснює вплив на його дискурсивний простір [2; с.4]. У цих умовах **медійний екологічний дискурс**, що представляє собою сукупність текстів, представлених у різних засобах масової інформації і присвячених проблемам навколишнього середовища, набуває особливого значення, стає інструментом ефективного впливу на людину з метою змінити її споживацьке ставлення до природи і запобігти можливості екологічних катастроф [1; с.15].

Стаття присвячена аналізу стилістичних мовних засобів, що допомагають змоделювати і описати згубний вплив людини на природу, апелюючи до її розуму і почуттів на когнітивному, афективному, сугестивному і конативному рівнях, закликаючи до термінових дій, пов'язаних із збереженням природних багатств.

Дослідження лінгвістичних засобів підвищення ефективності екологічного дискурсу проводилося на основі документальних фільмів, які завдяки візуалізації в поєднанні з вербальним матеріалом перетворюються в засоби сильного соціального впливу, і мало на меті виявлення і аналіз найчастотніших засобів мови та продуктивних моделей на різних рівнях мовної ієрархії, а також визначення їх функції у медійному екологічному дискурсі.

Матеріалом дослідження є оригінальні документальні фільми, серед яких “Home” (2009, France), “Planet Earth” (2006, Great Britain) і “An Inconvenient Truth” (2006, the USA). Вони вирізняються серед фільмів на аналогічну тематику своєю глибиною і багатогранністю у висвітленні проблеми, зверненням до статистичних даних і конкретних прикладів, а також описом заходів щодо подолання екологічних проблем. Таким чином, формується позитивна і дієво-орієнтована свідомість населення. Участь у створенні фільмів відомих, авторитетних особистостей (Ян Артур Бертран, Люк Бессон, Ал Гор) робить комунікацію ще переконливішою.

Вибору матеріалу сприяв і той факт, що в останні роки у розвинутих країнах на державному рівні розробляється все більше стратегій ефективного впливу засобів масової інформації на широкий загал з метою змінити ставлення суспільства до проблем екології на користь більш свідомого, дієвого підходу, заснованого на принципах: «Я знаю, що робити», «Я хочу це робити», «Я розумію, що внесок важливий».

Медійний екологічний дискурс створюється переважно професійними журналістами. Цільовою аудиторією цього типу дискурсу є широкі маси населення. Саме широта читацької/глядацької аудиторії породжує необхідність доступності тексту і детермінує вибір комплексу мовних засобів. Ознаками медійного екологічного дискурсу є поєднання клішованості та образних стилістичних засобів.

Аналіз практичного матеріалу (документальних фільмів) дозволив виявити декілька типів взаємодії лінгвістичних засобів для досягнення найбільшого прагматичного ефекту.

На рівні **парадигматики** експресивність медійного екологічного дискурсу актуалізується за допомогою особливостей лексичної і синтаксичної структури тексту і досягається використанням наступних прийомів:

1) епітети:

експресивні емоційні визначення незамінні для передачі краси і величі природи, вони формують у свідомості глядача яскравий образ її унікальності і цінності для людства: *The **single**, the **unsurpassed** blue pearl of the universe... The world of peace, beauty and majesty; this **divine** beauty, **astonishing** diversity of species* (“Planet Earth”). Епітети також підкреслюють нашу залежність від природних ресурсів, що і визначає їх активне використання: *Water is a **vital** liquid* (“Home”); ***vulnerable** natural resources* (“An Inconvenient Truth”).

2) метафори:

звернення до природи і природних катаклізмів в медійному екологічному дискурсі часто створюється з допомогою концептуальних метафор «як мовних явищ, що відображають процес пізнання світу» [3, с. 64], при цьому А.П. Чудінов вважає основними сферами-джерелами метафоричного переносу «Живу природу», «Війну/Боротьбу», «Вищі сили».

The clock of climate change is ticking in these magnificent landscapes (“Home”).

Якісні видозміни сприяють компресії змісту, що створює комунікативно-прагматичну напругу в тексті.

Слід зазначити, що метафоризація тексту в екологічному дискурсі ускладнюється прийомом контрасту, який полягає у протиставленні краси нашої планети та жахливих результатів руйнівних дій людини у зв'язку з видобутком і використанням природних ресурсів. Так, прекрасний світ островів Карибського моря з різноманітним флори і фауни контрастує з ненаситністю людей, які нехтують створеною не ними красою і намагаються відібрати все, що створила природа:

Once the pearl of Caribbean (“Home”) vs. *Everywhere machines dig, bore and rip from the earth the pieces of stars buried in its depth since its creation* (“An Inconvenient Truth”).

Дерева, чиє листя шумить під вітром, ніби щось шепоче і намагається поговорити з людиною, стають лише матеріалом для виробництва, ліс перетворюється на м'ясо:

Trees are a perfect living sculpture, their leaves rustling gently in the wind (“An Inconvenient Truth”) vs. *So a forest is turned into meat* (“An Inconvenient Truth”).

Контраст покликаний не лише активізувати сприйняття інформації, але й шокувати.

3) **уособлення** як вид метафори:

«олюднення» природи, перш за все як матері, яка вирощує і годує своїх дітей, тобто все живе, сприяє ще більшій візуалізації тексту і апелює до почуттів, створює умиротворений настрій, викликає почуття емпатії до навколишнього світу:

The sun nurses their foliage (“Home”).

4) **синонімічний повтор:**

використання синонімічного ряду характерно для емоційної ораторської промови, тому воно є повністю виправданим в медійному екологічному дискурсі. Цей прийом характерний для експресивного опису розграбування людиною природних ресурсів, акцентуючи увагу аудиторії і дозволяючи ідеї проникнути глибше у свідомість реципієнта:

Three quarters of fishing grounds are exhausted, depleted or in dangerous decline (“Home”).

5) **риторичне питання:**

риторичні питання допомагають встановити невидимий, але відчутний контакт з глядачами, примусити аудиторію шукати відповіді на

поставлені питання [4; с.9]:

Is it possible not to admire this divine beauty, astonishing diversity of species? ("Planet Earth");

How can this century carry the burden of 9 billion human beings...? ("Home");

How long can this mirage continue to prosper? ("Home").

Діалогічному характеру розповіді сприяють також імперативні конструкції ("*Listen to me, please*") і акцентування особового займенника *we*, створюючи ефект співучасті глядачів:

Life, a miracle of the universe, appeared around 4 billion years ago. And we, humans, only around 200 000 years ago ("Home").

На рівні **синтагматики** найчастіше мовна експресія у медійному екологічному дискурсі представлена:

1) **порівнянням** як особливою синтаксичною формою вираження метафори.

Усі явища, об'єкти, що існують у світі природи, адресант порівнює з тими явищами і артефактами, які використовуються людиною в процесі життєдіяльності. Таким чином, формується образ навколишнього світу, який тісно пов'язаний з людським життям:

The paths are like the veins of a body, the branches of a tree... ("Home");

Right now the Arctic ice cap acts like a giant mirror, all the sun's rays bounce off more than 90% ("An Inconvenient Truth");

The Earth's climate is like a big engine for redistributing heat from the equator to the poles ("An Inconvenient Truth").

Нерідко творці фільмів вдаються до розгорнутого порівняння, яке посилює ефект впливу. Наводячи приклад того, як людство поводить себе перед екологічною катастрофою, автори описують дії жаби, споріднені з вчинками людської істоти. Синтаксичні та лексичні повтори у нижче поданому уривку слугують нагнітанням напруги:

*If a frog jumps into a pot of boiling water, it jumps right out again because it senses danger. But the very same frog if it jumps into a pot of water that is slowly brought to a boil, will just sit there. And it won't move, it'll just sit there. Even if the temperature continues to go up, it'll stay there until it is...rescued. It is important to rescue the frog. **Our collective nervous system is like that frog's nervous system.** It takes time. We are capable of just sitting there and not responding, not reacting ("An Inconvenient Truth").*

2) **антитезою:**

контраст дієслів-антонімів підтверджує універсальну істину про те, що людина не береже того, що має:

*We haven't understood that we **are depleting** what nature **provides** ("An Inconvenient Truth");*

*Yet we **have succeeded in destructing** the balance that is so essential to life on Earth ("Home").*

3) **паралелізмом конструкції та градацією:**

*The only way how to do it is **city by city, family by family, person by person**. I hope soon we'll cross the border. The solutions are in our hands* (“An Inconvenient Truth”).

За допомогою цього стилістичного прийому автор підкреслює важливість ролі кожної людини у вирішенні проблеми.

4) анафорою:

*Faster and faster... the more the world develops, the greater is its thirst of energy... **Faster and faster... the more** we pollute, the less chances we have to survive* (“Home”).

Анафоричний повтор посилює вплив на реципієнта, створює напруження через ритмічність і фіксує в його свідомості ідею занадто швидких темпів розвитку суспільства, які призводять до непоправних наслідків.

6) епіфорою:

*...**There is no time to be a pessimist**. Governments have acted to protect nearby 2% of the world's territorial waters. **It's too late to be a pessimist*** (“Home”).

Крім того, “*It's too late to be a pessimist*” неодноразово повторюється в кінці фільму, що надає тексту ефекту «цокання годинника», яке постійно пришвидшується. Якщо ми хочемо вижити, нам потрібно перестати жалкувати за втраченим, не з'ясовувати, яку кількість проблем ми маємо, а зайнятися їх вирішенням.

За межами стилістики знаходиться ще один літературний прийом, який активно використовується в медійному екологічному дискурсі, - **цитування**, невід'ємний атрибут публіцистичного жанру. Створення інтертекстуальних відносин за допомогою цитування відомих особистостей в різних сферах знань апелює до інтелекту і світогляду глядачів, тим самим надаючи повідомленню ознак достовірності та авторитетності. Наприклад, у фільмі “An Inconvenient Truth” цитують В.Черчілля: “*The era of Procrastination, of Half-Measures, of Soothing and Baffling Expedients, of Delays is coming to its close. In its place we are entering a Period of Consequences*”.

Ця цитата є яскравою ілюстрацією того, що прийдеться заплатити дуже високу ціну за безвідповідальне, недбале відношення людства до природи.

Отже, на прикладі документальних фільмів на екотематику, можна зробити висновок, що медійний екологічний дискурс характеризується значним аргументативним потенціалом, який реалізується на рівні таких стилістичних засобів як епітет, метафора, порівняння. Персуазивність виявляється і на рівні антитез, паралелізмів, градацій, анафор, епіфор. Розглянуті стилістичні прийоми використовуються як для створення картини плачевного стану нашої планети, так і для заклику до дії, до зміни теперішнього стану навколишнього середовища.

Література

1. Иванова И.В. Метафорическая концептуализация природных катастроф в экологическом дискурсе: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04 – Германские языки. – И.В. Иванова. – Челябинск, 2007. – С. 15.
2. Розмаріца І.О. Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 – Германські мови. – І.О. Розмаріца. – К., 2004. – 20 с.
3. Чудинов А.П. Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры. – Екатеринбург, 2001. – 238 с.
4. Skrebnev Y.M. Fundamentals of English Stylistics. – M.: High School, 1994. – P. 99.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. “An Inconvenient Truth” (2006, the USA). 2. “Home” (2009, France). 3. “Planet Earth” (2006, Great Britain).